

De bloed-bruiloft te Parijs : leerrede naar aanleiding van Openbaring 18: 24a

<https://hdl.handle.net/1874/234546>

mm 10953

BR.1872.IV.8.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3340 5261

400. W 72, IV, 8

DE

Bloed-Bruiloft te Parijs.

LEERREDE

NAAR AANLEIDING VAN

Openbaring 18 : 24^a,

DOOR

L. SCHOUTEN H^{zn},

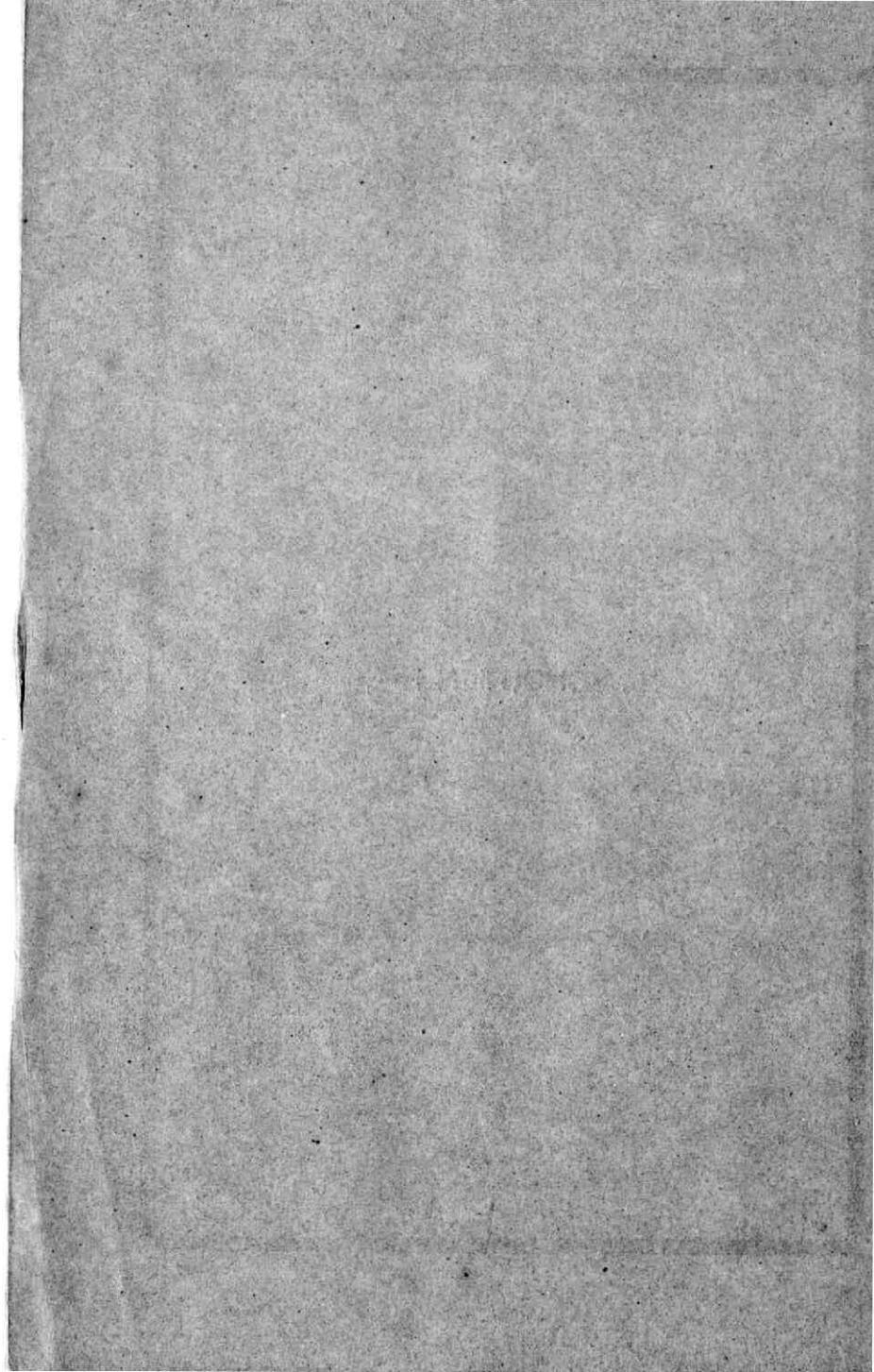
Herder en Leeraar te Harderwijk.

Uitgesproken op Zondagmiddag 25 Aug. 1872,
bij gelegenheid van den 300sten verjaardag
van de Parijssche Bloed-Bruiloft.

(Uitgegeven tot een weldadig doel.)

HARDERWIJK,
H. A. BERENDS,
1872.

DE

Bloed-Bruiloft te Parijs.

LEERREDE

NAAR AANLEIDING VAN

Openbaring 18 : 24^a,

DOOR

L. SCHOUTEN H^{zn},

Herder en Leeraar te Harderwijk.

Uitgesproken op Zondagmiddag 25 Aug. 1872,
bij gelegenheid van den 300sten verjaardag
van de Parijssche Bloed-Bruiloft.

(Uitgegeven tot een weldadig doel.)

HARDERWIJK,
H. A. BERENDS,
1872.

Bij 't uitgeven dezer leerrede, mij dringend afgevraagd, heb ik alleen dit weinige te zeggen, dat ik mij voor 't historisch gedeelte, dat over 't lijden onzer geloofsgenooten in Frankrijk handelt, behalve van grootere werken, óók heb bediend van „Jehova Nissi,” en van „de Standaard” N° 123 Zaterdag 24 Augustus 1872, waarnit enkele zinsneden door mij zijn overgenomen.

Moge de lezing dezer leerrede, onder des Heeren zegen, nog eenige vrucht dragen voor 't waarachtig Protestantisme, en bovenal strekken tot verheerlijking van dien God, rondom Wiens troon, óók voor Zijn kinderen, zoo menigmaal wolken en donkerheid zijn!

HARDERWIJK, 27 Aug. 1872.

L. S. HZN.

VOORGEZONGEN: Avondzang : 1, 6.

—

VOORGELEZEN: Openb. 18, 19.

—

GEZONGEN: Psalm 65 : 1, 2.

Gezang 171 : 3, 4.

Psalm 105 : 4.

Psalm 94 : 11.

ZEER WAARDE HOORDERS!

't Is voor 't verslagen en ootmoedig zondaarshart eene onuitsprekelijk groote vertroosting, een waarachtige balsem, dat Gods dierbaar Woord, van 't begin tot 't einde, overvloeit van verklaringen en betuigingen, dat de Heere God een genadig en vergevend God is. En wij behoeven deze waarheid slechts even aan te roeren, om aanstonds den Bijbel-kundige onder u eene reeks van getuigenissen te binnen te brengen, of voor den geest te roepen, waardoor zij krachtig wordt gestaafd. En wordt zij gestaafd door een legio gezegden in de H. Schrift, die èn van Godswege, èn door God zelven zijn gedaan, — hoe allerkrachtigst wordt die vertroostende waarheid dat God een genadig en vergevend God is, niet gehandhaafd door 't bloedig offer van Gods eigen Zoon op Golgotha! Ja, wie begunstigd met zooveel roerende uitspraken aangaande Gods ontfermende gezindheid jegens berouwhebbende zondaren, nogthans nog zou kunnen aarzelen om aan die uitspraken geloof te hechten, en nog twijfelend zou kunnen vragen: „maar zou de Heere waarlijk mijne zonden willen vergeven, mijne schuld, zoo ontzaggelijk groot, willen uitwisschen? o! waar hij gewezen wordt op 't geen die God gedaan heeft, toen Hij Zijn éénigen, Zijn geliefden Zoon ter kruis straf overgaf, daar zou alle verdere twijfel, alle verder ongelooft, niet alleen groote zonde zijn, maar verfoeijelijke belediging van den God der waarheid. Zalig nogthans eerst in waarheid die mensch, die zondaar, die niet alleen geen verstandigen twijfel koestert aan die heerlijke waarheid, maar die van haar ook in zijne ziele de overtuiging

mag omdragen, en 't weten mag op goede gronden dat de Heere ook zijne zonden vergeven, ook zijne schuld uitgedelgd heeft, ook hem een genadig en vergevend God is! Die mensch zal dan ook met de zaligste blijdschap, en in dankbaarheid des harten, de taal van Micha tot de zijne maken: „Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbij gaat? Hij houdt Zijnen toorn niet in eeuwigheid: want Hij heeft lust aan goedertierenheid.” Micha 7 : 18. Maar de Heere God doet nog meer dan vergeven! En ook dit wordt als eene waarheid van de dierbaarste vertroosting door Zijn volk ondervonden. Hij gedenkt ook niet meer aan hunne zonden! Want zóó spreekt Hij zelf bij Jesaja: „Ik, Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet.” Jes. 43 : 25. Wie kan de diepte van ontferming peilen, die daarin ligt opgesloten? O! dat een zwaar beledigd en gehoond God zóó nederbuigend genadig kan zijn, dat Hij niet alleen onze zonden vergeven, maar ook vergeten wil, wij zouden 't niet gelooven kunnen, als Zijn heilig en onfeilbaar Woord zulks niet verklaarde, als de ondervinding van allen, die Hem als Vader in Christus mogen kennen, daarop niet 't zegel drukte.

Maar dan kan 't ook niet anders of zij, die met die ondervinding zijn begenadigd, en die alzoo hebben mogen leeren smaken dat de Heere zeer barmhartig is en een ontfermer, zullen ook van hunne zijde jegen hunne schuldenaren barmhartig zijn. Wien „veel vergeven is, die heeft ook veel lief.” Luc. 7 : 47. En ten eenenmale is 't in strijd met waarachtige genadebevinding dat de mensch, die 't betuigen mag: God heeft mij vergeven, en Hij gedenkt mijner zonden niet! niet alleen niet zou kwijtschelden wat zijn naaste hem misdeed, maar ook niet zou willen vergeten wat leeds hem door zijn medemensch is aangedaan. Mogen anderen, die meenen barmhartig te zijn, de taal voeren: „vergeven wil ik 't wel, maar vergeten niet”, — niet alzoo, niet alzoo de mensch wiens

zonden waarlijk door den hoogen God zijn vergeven en vergeten! Maar is dit zoo, en hebbe een iegelijk die 't belijdt een kind Gods te zijn, ook dáaraan zich te beproeven, of hij niet alleen van harte gezind is zijnen naaste te vergeven, en zijn schuld te vergeten, maar óók of die gezindheid door hem in beoefening wordt gebragt, — eene andere vraag is 't, of de Christen ook geroepen is den sluijer der vergetelheid te werpen over die misdaden en gruwelen, die aan 's Heeren kerk, in vroegere eeuwen, door hare bitterste vijanden zijn gepleegd. Eene andere vraag is 't, of de Christen, gelijk hij wordt geroepen om lijden, dat hem personeel is aangedaan, te vergeten, zóó ook moet en mag vergeten 't lijden aan zijne medemenschen, aan zijne geloofsgenooten aangedaan door eene God en hun vijandige wereld. En dan aarzelen wij geen enkel oogenblik om 'tals onze besliste en op Gods Woord gegronde meening uit te spreken, dat zulke een vergeten geensints mag plaats hebben, al zijn er ook eeuwen over dat lijden heengegaan. De vervolgingen, de smarten, de doodsbenuwdheden, de folteringen waaronder duizende bloed-getuigen, om der waarheid wille, gezocht, geweend hebben, — de martelingen, die hun den dood hebben aangedaan, — de helsche vijandschap die hen als schapen ter slagbank heeft gevoerd, mogen niet worden vergeten, maar moeten in blijvende gedachtenis worden gehouden, of wij zouden ons schuldig maken aan jammerlijke en zondige verzaking van den duren plicht der liefde, die wij hun moeten bewijzen, en aan 't bewaren van de geheugenis van hun lijden en strijden. Daarom willen wij dan ook, zonder dat eenigsints ons doel is om uwe hartstogten gaande te maken tot vijandschap jegens onze Roomsche medemenschen, dit uur onzer zamenkomst wijden aan de herinnering van 't geen gisteren vóór 300 jaren, en op de volgende dagen, in Frankrijks hoofdstad, en elders in dat land, geschied is aan tienduizendtallen onzer Hervormde geloofsgenooten. Smeeken wij vooraf dat de Heere die herdenking om Zijns Naams en Zijns Zoons wille believe te zegenen.

G E B E D,

TEKST: OPENBARING 18 : 24a.

„EN IN DEZELVE IS GEVONDEN HET BLOED DER
PROFETEN EN DER HEILIGEN.”

Toen de geliefde jonger des Heeren Jezus deze woorden op zijn eenzaam Patmos te boek stelde, was 't woord des Heeren reeds in vervulling begonnen te treden: „alsdan zullen zij u overleveren in verdrukking, en zullen u dooden, en gij zult gehaat worden van alle volken, om Mijns Naams wil.” Matth. 24 : 9; en wat Hij elders zegt: „indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen.” Joh. 15 : 20. Johannes zelf strekte mede daarvan ten bewijze, want 't was om den wille des Evangeliums, om den wille van den Naam des Heeren Jezus, dat Rome's keizer Domitianus hem in ballingschap naar Patmos had gezonden. Was des Heilands gemeente in den eersten tijd van haar bestaan alleen door de Joden vervolgd geworden, — sedert 't den Romeinen was gebleken dat de Christenen geensints eene secte der Joden uitmaakten, wier godsdienst zij duldden, maar eene bijzondere leer en godsdienst aankleefden, die door de Joden werd verfoeid en vervolgd, was ook van den kant der Romeinen de vijandschap losgebarsten tegen Christus kudde. En overbekend is 't hoe de gemeente te Rome op 't allerbarbaarst en bloedigst reeds had geleden onder de regeering van den gruwelijken Nero. Doch hoe nameloos wreed ook die Nero tegen de Christenen woedde, 't was nog slechts een beginsel der smarten. Wel hadden zij onder de kortstondige regeering van de vijf volgende keizers betrekkelijk rust, maar toen ook brak, onder genoemden Domitianus, de tweede reeks van gruwelijke vervolgingen los, om door latere, voornamelijk onder Marcus Aurelius Antoninus, Septimius Severus, Decius en Diocletianus, nu eens met minder, dan met meer tijgerachtige wreedheid,

te worden opgevolgd. En toen nu Johannes op 't eiland zijner ballingschap verkeerde, behaagde 't den Heiland om hem, onder meer gezigten en openbaringen, ook 't toekomstig strijden en lijden te vertoonen, waartoe de kerk zou worden geroepen met name onder die keizers, die wij u daar opnoemden. Ja, zij zou 't zwaar en bang hebben, de Christus-gemeente, als de magt der helle, vertegenwoordigd door 't heidensch Rome, haar met al 't vuur en den hartstogt der bitterste vijandschap zou gaan bekampen, om, ware 't mogelijk, haar te verdelgen van den aardbodem. Maar Hij, die gezeten is aan Zijns Vaders rechterhand, en 't wereld-roer in handen heeft, had 't troostrijk woord gesproken: „de poorten der hel zullen Mijne gemeente niet overweldigen.” En 't woord van den kerkvader Tertullianus werd vervuld: „het bloed der martelaren is 't zaad der kerke.” Al dat woeden en blazen van dreiging en moord, al dat stormen zou den boom des Christendoms slechts te dieper en te vaster in de aarde doen wortelen. En op 's Heeren tijd zouden Zijne vijanden ook Zijn geduchte wraak ondervinden. Ook dit laatste werd aan Johannes in gezigten vertoond. Dat trotsche, dat overmoedige, dat misdadige en schuldige Rome zou vallen, en haar val zou groot zijn! Die val van 't heidensch Rome, dat in 't Openbaringsboek onder den naam van 't „grootte Babylon” voorkomt, zoo mede onder dien van „de grootte hoer, die daar zit op vele wateren”, Openb. 17 : 1, en van de „vrouw”, die op „zeven bergen zit,” — Openb. 17 : 9, die val, zeg ik, werd mede zeer uitvoerig aan Johannes vertoond, en door hem in ons tekstkapittel beschreven. En lezen wij nu in onzen tekst, „en in dezelve is gevonden het bloed der profeten en der heiligen” dan hebben wij daarbij aan 't heidensch Rome te denken, als binnen welke, en van waar uit, 't geheele Romeinsche rijk door, de allergruwzaamste vervolgingen tegen 't Christendom zouden woeden, en ook gewoed hebben, maar dat ook, voornamelijk tot straf daárvor, door den Heere op 't allergeduchtst zou worden geoordeeld.

Doch wij mogen, hoe hoogst belangrijk zulks ook zou

zijn, niet verder in deze doordringen. De tijd roept ons om over te gaan tot zulk een gebruik maken van onzen tekst, als ik mij voor deze ure heb voorgesteld. Welaan, zien wij dan:

- I. hoe ons tekstwoord ook op Parijs in 't bijzonder, gelijk ook op Frankrijk in 't algemeen, van toepassing is.
- II. waarvan 't vergoten bloed van onze vroegere Protestantische geloofsgenooten getuigt, en
- III. waartoe dat bloed ons roept.

I. „In dezelve is gevonden het bloed der profeten en der heiligen.” Wél zijn deze woorden met name van 't heidensch Rome gesproken en geschreven, maar met 't volste regt kunnen zij ook worden toegepast helaas! op eene ontelbare menigte van steden en plaatsen en landen, wier bodem mede doorweekt is geworden van 't bloed der martelaren, die om 't getuigenis van den Heere Jezus den jammerlijksten dood hebben ondergaan. Een letterlijk onafzienbaar veld zouden wij hier ter beschouwing kunnen intreden. En die beschouwing zou des te droeviger zijn, omdat wij van geen heidensch Rome meer zouden kunnen gewagen, maar omdat wij zouden zien dat 't heirleger van de allerbloedigste vervolgingen, waarvan de geschiedenis der kerk sedert de opkomst van 't Pausdom melding maakt, uitgegaan is van die kerk, die zich den titel van „alleen zaligmakende,” of ook wel „heilige Apostolisch Roomsche-Katholieke kerk” aanmatigt. Deze toch heeft, al de eeuwen van hare rampzalige heerschappij door, op de allergruwelijkste wijze gewoed tegen allen, in alle landen waar haar magt vertakkingen had, en waar de regeerders met haar hoererden, tegen allen die 't durfden wagen hare gemeenschap te verlaten, om alleen naar 't reine licht des Evangeliums te wandelen, en God te dienen naar de uitspraken van Zijn heilig Woord, dat door Rome daadwerkelijk van kracht beroofd en verworpen was, en voor menschelijke inzettingen en leeringen had moeten zwichten. Maar Gel. wij mogen ons op dat onafzienbaar veld niet begeven. Ook ons dierbaar vaderland, gelijk

Engeland, Schotland, Ierland, Spanje, Italië, de valleijen der Waldenzen, die gerookt hebben van 't bloed van honderdduizende martelaren om Christus wil, moeten wij ditmaal laten rusten. Slechts op Parijs, slechts op Frankrijk hebben wij ditmaal 't oog te vestigen. Daartoe toch roept ons deze dag, of liever, daartoe roepen ons de dagen van gisteren, heden, en de eerstvolgende. 't Zijn toch de dagen die ons den zoogenaamden, en teregt zoogenaamden Parijsschen bloed-bruiloft voor den geest roepen. En gisteren, den 24^{en} Augustus, den dag die in de R. Kerk gewijd is aan den H. Bartholomeus, is 't juist 300 jaren geleden, dat dat vreeselijk en hemel-tergend bloed-bad in Parijs is aangerigt, dat vervolgens zich ook verder, in schier alle steden en vlekken en dorpen van Frankrijk heeft uitgebreid, en waardoor minstens 50,000, zegge vijftig duizend Protestanten, in koelen bloede, en met satanische wreedheid, door hunne Roomsche medeburgers — want mede-Christenen kunnen wij ze niet noemen — binnen enkele dagen zijn om 't leven gebracht! Laat mij u, in groote trekken, die allerjammerlijkste geschiedenis voor den geest roepen, en gij zult 't zien hoe ons tekstwoord ook in Parijs, in Frankrijk, is vervuld geworden, toen ook is vervuld geworden. Want van 't gruwzaam lijden onzer geloofsgenooten in de jaren van later dagteekening, onder de regeering van de goddelooze koningen Lodewijk XIV en Lodewijk XV spreken wij niet.

Reeds zeer vroeg maakte, onder den Goddelijken zegen, de Kerkhervorming ook in Frankrijk grooten opgang en vordering, en veel gemeenten werden aldaar gesticht voornamelijk door leerlingen van den grooten kerkhervormer Calvijn, en van zijn ambtgenoot Theodorus Beza. Maar even spoedig werden de Hugenooten, zooals men in Frankrijk de Protestanten noemde, geweldig vervolgd. Maar dit belette niet dat zeer velen, waaronder een tal van aanzienlijken en edelen, overtuigd van de dwaalleer der R. Kerk, en van de waarheid der Hervormde leer, de zaak der Hervorming omhelsden. Daardoor ontstonden in de hoogste kringen twee partijen, waarvan de eene, onder leiding der hertogen van Guise, de Roomsche

kerk-leer met alle magt voorstond; terwijl de andere, met de Bourbons, den Prins van Condé, en den admiraal Gaspard de Coligny aan 't hoofd, manmoedig streed voor de zaak der Hervormden. Na vreeselijke burgeroorlogen, hieruit ontstaan, werd eindelijk, in 1570, de vrede te St. Germain gesloten, en aan de Protestanten vrijheid van godsdienst toegestaan door geheel Frankrijk, uitgezonderd te Parijs, en in nog vier andere steden.

Ó! wat zullen onze zwaar vervolgte geloofsgenooten den Heere God vurig voor die uitkomst hebben gedankt! Maar slechts van korten duur zou hunne vreugde zijn! In 't „hemelgergend helsch Parijs” zoo als een groot en geloovig dichter die wereldstad noemt, had de satan, die van den beginne af aan altijd tegen Gods volk gebruld heeft, zijn troon, zijn vuige dienaren. En de gruwelijkste van die allen, de snoodste dier handlangers, was eene vrouw, eene vrouw, wier naam wij niet anders dan met afgrijzen kunnen noemen. 't Was Catharina de Medicis, de moeder van den toenmaligen zwakken en ligtzinnigen jeugdigen koning Karel IX, een tweede Izébel! Zij smeedde 't waarlijk helsche plan om al de Hugenooten in Frankrijk uit te roeien, en wikkelde daartoe haar zoon geheel en al in haar garen. En, om te beter in haar misdadig opzet te slagen, had zij er, onder den huichelachtigen schijn van welwillendheid en vriendschap jegens hen, voor gezorgd, dat schier alle edelen en voornaamsten onder de Protestanten ten hove werden uitgenoodigd, bij gelegenheid dat haar dochter Margaretha in 't huwelijk zou treden met Hendrik van Navarre, den lateren koning Hendrik IV. Daarin had zij gehandeld naar den raad van den gruwelijken Alva, die bij de 19,000 onzer voorvaderen als schapen ter slagbank heeft doen voeren. En toen die list haar was gelukt, en de aanzienlijkste Hugenooten te Parijs waren vereenigd, werd dan ook 't huwelijk harer dochter den 18^{en} Aug. 1572 voltrokken, en door schitterende feesten opgevolgd. Zoo naderde de nacht van 23 op 24 Augustus, die zwarte en afgrijselijke nacht die door 't helsche moordgespan was vastgesteld om daarin met den moord der Protestanten aan te vangen! Onze geloofsgenooten, geen

kwaad meer vermoedend, omdat zij door 't hof zoo vriendelijk waren ontvangen, en meenden dat 't gesloten huwelijk tusschen hun Protestantschen vorst en eene Roomsche prinses een onderpand was van een duurzamen vrede, hadden zich ter ruste begeven. Helas! welk een ontwaken zou op die rust volgen. Te middernacht aarzelt nog koning Karel om gevolg te geven aan 't duivelsch beraamde plan. Er is nog een flaauwe stem, die binnen in hem tegen 't voorgenomen bloedbad getuigt. Maar 't was dan ook slechts eene flaauwe stem. Want zoodra bemerkt zijne ontaardde en goddelooze moeder die aarzeling niet, of zij weet die stem bij haren zoon te smoren. En nu is dan ook 't droevig lot van duizende door haar gehaatte Protestanten beslist! De bloedklok eener kerk nabij 't koninklijk paleis gelegen begint te kleppen. Dat teeken wordt door al de torens der groote stad, van 't groote Parijssche Babylon, die hoer met scharlaken bekleed, opgevolgd. Hevig verschrikt springen de meeste Protestanten op van hunne legersteden, niet wetende wat dat middernachtelijk klokgeklep te beduiden heeft. Zij zien de straten door den rooden gloed van toortsen verlicht. Zij hooren hoe gewapende benden optrekken onder den kreet: sla dood! sla dood! leve de Guisen! Dood aan de Hugenooten!" Schrik en ontzetting maken zich van hen meester. Zij zien 't, maar te laat, dat zij gevallen zijn in den strik, die men hun heeft gespannen. Menigten verlaten hunne huizen, en zoeken zich door de vlugt te redden. Maar alle uitgangen van de stad zijn bezet, alle straten door ijzeren ketenen afgesloten! Reeds is de vrome admiraal de Coligny, met de meesten zijner huisgenooten, gevallen voor 't moordend staal. Nu doortrekken troepen van beulen, ziedende van moordlust, en met ontblootte zwaarden, door de stad. Alle vlugtenden, zonder onderscheid van rang, ouderdom en geslacht, worden medoogenloos ter neer geveld, zelfs op de daken achterhaald, en neergesmaakt op de straten. Niemand volstrekt wordt door de bloedhonden ontzien, en 't bloed van tallooze onnoozele kinderen stroomt, evenzeer als 't bloed van hunne moeders, en van stokoude grijsaards, door de straten. Ja, zóó verwoed is de

vijandschap van Rome's handlangers, dat zelfs Protestantische kinderen door kinderen worden vermoord. En dat moorden, dat bloedvergieten duurt alleen in Parijs acht dagen lang, en van dááruit door geheel Frankrijk zes weken lang? De rivier de Seine, die midden door Parijs loopt, wordt rood geverwd van 't bloed, dat uit de straten met geheele beeken naar haar heen vloeit. 't Is 't bloed van ongeveer 6000 martelaren! Wie beeft, wie siddert niet als hij gedenkt aan al die namelooze angsten, folteringen, wanhoopskreeten, die de lucht deden weergalmen? Wie ijst niet als hij aan die slachting gedenkt, waarmede die nacht van St. Bartholomeus werd ingewijd, waarmede de gevierde bruiloft, die bloed-bruiloft! werd besloten? Ja waarlijk, toen was ook in Parijs 't woord van onzen tekst waar: „in dezelve werd gevonden het bloed der profeten en der heiligen.” God weet hoe veel Zijner lieve kinderen in Christus onder al die vermoorden werden gevonden! En wat van Parijs geldt, dat geldt ook van geheel Frankrijk. Want naar eene matige berekening zijn toen, gelijk wij reeds zeiden, 50,000 onzer Protestantische geloofsgenooten op de jammerlijkste wijze omgebracht! En dat binnen enkele weken! Ontzettende, afschuwelijke zaak, die in ijsselijkheid haar weêrga niet heeft in de geschiedenis, en die de vroegere vijandschap van 't heidensche Rome jegens Christus gemeente verre beneden zich laat. En toch kon de toenmalige Paus, Gregorius XIII van blijdschap over dat bloedbad de kanonnen van zijn kasteel doen lossen, en in de St. Lodewijkskerk een „Te Deum” een „wij loven U, o! God,” aanheffen! Maar de Heere in den Hemel, die God, die der bloedschulden gedenkt, heeft dien gruwel aanschouwd en gehoord, en den moord, aan zoo velen van Zijn volk gepleegd, als de God der wraken gewroken!

II. In 't tweede deel onzer rede zouden wij zien waarvan 't vergoten bloed van onze vroegere Protestantische geloofsgenooten getuigt.

Dat bloed getuigt van een gansche reeks van gruwelen, die van zulk een snooden aard zijn, dat letterlijk

geen tong, hoe wèl bespraakt, geen pen, hoe wèl versneden, die kan uitspreken of beschrijven. 't Was alsof de overste zelf der duivelen zijn satanischen geest geheel en al had uitgestort in de harten van die Roomsche beulen, die onze dierbare geloofsgenooten zoo allereedaardigst hebben vermoord. En wanneer wij de beschrijving dier waarlijk helsche gruweldaden lezen, zoo als ze zelfs door Roomsche schrijvers zijn geboekt, dan worden we tot den uitroep gedrongen: heilig en regtvaardig God in den Hemel, hoe hebt Gij dat alles kunnen gedoogen! En als wij niet wisten dat er eens een dag van wrake zal aanbreken, een dag van regtvaardige vergelding, waarop met „vlammend vuur” zal wrake worden gedaan over alle werkers der ongerechtigheid, waarlijk M. H. 't zou bezwaarlijk zijn nog te blijven vasthouden aan 't geloof dat een regtvaardig en heilig God regeert. Want de St. Bartholomeus-nacht is de zwartste van alle nachten, na dien nacht waarin Judas uitging tot verraad van den Zaligmaker, die ooit over 't aardrijk haar somber floers hebben getrokken. En geen zondag is ooit aan den hemel angebroken, zoolang de zon en de maan aan 't firmament hebben geschinen, als die ijsselijke en afgrijselijke zondag van 24 Augustus 1572. Neen! wij mogen dien nacht, dien dag, die dagen niet vergeten, al zijn er nu reeds drie eeuwen over dat tijgeren-werk — wat zeg ik? — over dien oneindig beestachtiger dan tijgeren-bloed-dorst voorbijgegaan. Want als vergetelheid, of ook maar als eenige flauwere voorstelling dier eeuwig gevloekte gruwelen bij ons mogelijk ware, waarlijk, wij zouden 't waardig zijn dat ook tegen ons de zielen van zooveel Gods-getuigen van onder 't altaar om wraak riepen naar den hoogen Hemel. Wee den Protestant die hier laauw en flauw kan wezen! Wee den Protestant, wiens hart niet trilt en klopt, wiens bloed niet in zijn aderen bruischt, bij 't gedenken aan al dat kostelijk bloed dat door de straten van 't Fransche Babylon heeft gevloeid. Wee, nog eens, den Protestant, die 't met drooge oogen kan lezen of aanhooren wat afgrijselijkheden met al dat moorden zijn gepaard

gegaan. Want zijne gedachtenis verdient uitgedelgd te worden uit de rollen van 't Protestantisme, ja, uit de rollen van de menscheid zelve. Wat ook met den mantel der liefde moge bedekt worden, en moet bedekt worden, — wáárvoor ook de sluijer der vergetelheid moge gespreid worden, en moet gespreid worden, nooit, nooit in der eeuwigheid mag dat worden gedaan waar er sprake is van dat nameloos lijden aan zoo nameloos velen van onze geloofsgenooten aangedaan. Mij aangaande, ik zou vreezen dat hunne bleeke en bloedige schimmen mij des nachts zouden komen verschrikken, wanneer ik hun lijden kon vergeten, kon miskennen! Want hun bloed getuigt van meer nog dan gewone moordlust, die zich aan hen gekoeld heeft; neen, niet gekoeld, want die moordlust werd na ieder slagtoffer, dat hij velde, in plaats van gekoeld, hoe langer zoo meer aangehitst, hoe langer zoo meer aangeblazen, door den Beël-zebul, die in de moordenaren was gevaren. Hoe meer bloed zij zagen stroomen, hoe meer zij naar bloed werden belust. Onze arme geloofsgenooten, die met twee, drie steken van een hellebaard of van een ponjaard werden doorstoken, en wier doodstrijd met een enkelen rauwen gil was geëindigd, waren nog gelukkig te noemen in vergelijking met zooveel anderen, wien hun beulen een langen doodstrijd aandeden, om zich des te langer in hunne folterende smarten en angsten te kunnen verlustigen. Want hoe ging 't veelvuldig toe in die 400 huizen van Protestanten, die toen, alleen in Parijs, zijn geplunderd en uitgemoord? Man en vrouw werden, onder dolzinnig geschreeuw en helsch gevloek, opgejaagd van hun bed, geheel naakt uitgeschud, en, terwijl zij hun kinderen voor hun oogen zagen doorstoken worden, ook zelve met 't moordend staal door 't lijf gestoken. Zoo werden ze, half dood, terwijl 't bloed met stroomen uit hunne wonden gudste, uit 't venster gesmeten, of van de trappen afgeworpen. Dan greep men ze bij de haren, sleepte ze door 't slijk, trapte ze in 't aangezicht, om ze eindelijk wanneer ze dan nog teekenen van leven gaven, maar ze niet meer door steunen en kermen hunne moordenaars

konden verlustigen, met een kolfslag of met een dolk af te maken. Ja, zóó ver ging de duivelsche, de erger nog dan duivelsche boosheid, dat men menige maagd, nog bij het reutelen van den doodsnik, op de beestachtigste wijze onteerde. Aan andere slagtofers werden eerst handen, voeten, neuzen, ooren en verdere ligchaamsdeelen afgesneden, eer men hun den doodsteek gaf. Grijsaards werden de hersens tegen de steenen stuk geslagen. Ja, de geschiedenis dier dagen vermeldt zelfs — en onze mond kan 't bijna niet nazeggen — „men heeft daar ook gezien een klein kind van omtrent twee jaren dat, uitgedragen wordende van een van de moorders, speelde uit onnoozelheid aan zijnen baard, hem troetelende en lagchte hem wel vriendelijk aan, maar in plaats van dat hij met dit onnoozel schaapke wel compassie had behooren te krijgen, heeft deze barbarische en verduivelde mensch dit kind met een ponjaard door den buik gestoken en heeft het alzoo in de rivier geworpen, dat het water te dier plaatse rood is geverwd van het jonge bloed.” Maar genoeg, genoeg, mijne mede-Protestanten, om u te doen zien dat 't kostelijk bloed van zoo veel duizend vermoorde broeders en zusters getuigt van meer dan tijgeren-wreedheid. Wij willen niet verder gaan met de beschrijving van den gruwelijksten gruwel der ongerechtigheid, wiens vloek niet wordt uitgedelgd in der eeuwigheid, en reeds in dit leven nog over zoo menigen moordenaar is gekomen. Daarvan levert ook bewijs 't vroege sterfbed van Koning Karel zelven, die 't bevel tot den moord had gegeven, en die reeds binnen twee jaren na de bloedbruiloft voor Gods rechterstoel werd gedaagd; daar hij den 30^{en} Mei 1574 stierf. Op zijn doodbed werd hij belegerd door onbestemde en sombere schrikken. Hij meende gekerm te hooren in de lucht. Des nachts sprong hij uit den slaap met schrik op, en gilte 't uit: „ik ben verloren, ik zie 't wel!” Een geheel vreemde ziekte, maar eene ziekte waarin de vergeldende hand van den God der wraken zichtbaar was, had hem aangetast: het bloed stroomde hem uit alle poriën.

Getuigt alzoo, gelijk wij gezien hebben, het vergoten

bloed van onze vroegere Protestantsche geloofsgenooten van meer dan tijgeren-wreedheid, — 't getuigt mede van welk een helschen oorsprong die leer der Roomsche kerk is, die 't voorschrijft dat men de „kettters” moet dooden. Thomas Aquinas, die onder 't getal der Roomsche heiligen is opgenomen, schrijft in zijn werk: „Summa Theologiae” genoemd, dat „de kettters niet alleen door den banvloek buiten de kerk, maar ook door den dood buiten de wereld moeten worden gesloten.” En met dien zoogenaamden heilige stemmen zoo veel andere Roomsche schrijvers in, stemt in de onafzienbare reeks van moorden, die al de eeuwen door, op last der Roomsche inquisitie, hebben plaats gehad, en waardoor ook op Rome's kerk, in de volste beteekenis des woords, de naam van toepassing is, die in de Openbaring aan 't Heidensch Rome is gegeven: „het groote Baby-lon, de moeder der hoerijnen en der gruwelen der aarde.” Openb. 17 : 5. Want ware de leer dier kerk anders geweest, had Rome 't heilig Woord van God niet verworpen, om menschelijke inzettingen daarvoor in de plaats te stellen, nimmer ware in naam van de Godsdienst, en, — zóó durfde men in stekeblindheid nog spreken, — „ter meerdere eere Gods” die gruwel gepleegd geworden, waarvan ook de Parijssche bloed-bruifloft getuigt op zoo allervreeselijkste wijze. En dan spreken wij nog niet van zoo veel andere helse snoodheden, van verbreking van duur gezworen belof-ten en eeden, van helse veinzerij en huichelarij, als bij die bloed-bruifloft in 't spel zijn geweest, — beloften en eeden, veinzerij en huichelarij op den bodem van de plaats der verdoemenis uitgebreid, en te kwader ure door onze onergdenkende geloofsgenooten voor goede munt aangenomen! Waarlijk, 't bloed onzer mede-Protestanten getuigt van zulke afgrijselijkheden hunner vijanden, dat God in den Hemel alleen al de zwaarte en zwartheid dier afgrijselijkheden heeft kunnen be-rekenen, en in 't gedenkboek Zijner alwetendheid heeft kunnen schrijven, op de weegschaal van Zijn heilig ge-richt heeft kunnen leggen. O! wat zal die dag, die groote dag, die dag der wraken aan 't licht brengen.

Hoe zal ook dan nog 't vergoten bloed van Gods gunstgenooten getuigen tegen die moorders, die 't hebben doen stroomen, tegen die monniken en prelaten, tegen die zoogenaamde stedehouders van Christus, die door plegtige ommegangen en missen, door 't doen vervaardigen van gedenkpenningen en schilderijen, hunne blijdschap hebben uitgedrukt over dien moord, aan de arme Hugenooten gepleegd! Hoe zal ook dan nog hun vergoten bloed getuigen tegen dien Koning en Zijn wellustig hof, tegen die Isébel en de medegenooten van haar hoerdom, tegen die Hertogen en Graven, wier handen van onschuldig bloed hebben gerookt, en die gestorven zijn in hunne zonden! Maar óók, hoe zal dan in dien dag der dagen dat bloed getuigen vóór zoo velen die ook, gelijk 't godzalig eerste slagtoffer van dien bangen nacht, de admiraal de Coligny, bereid waren voor den dood en de eeuwigheid, en met hem konden zeggen tot hunne moordenaars: „gij kunt mij 't leven niet ontnemen.” Ja, 't zal getuigen, gelijk 't getuigd heeft, van hunne liefde tot de waarheid, van hun afkeer van den leugen, van hun opregt geloof in den Heiland, van hun getrouwheid aan Hem tot in den dood! 't Zal getuigen van 't lijden dat zij om den Naam des Heeren hebben uitgestaan, van de folteringen, die zij om Zijnent-wil hebben verduurd. En dan zal 't ook blijken dat „hun bloed, hun tranen en hun lijden dierbaar zijn geweest in 's Heeren oog.” Ps. 72. En iedere bloeddruppel zal dan schitteren als een kostelijke robijn aan de eeuwige glorie-kroon van hun martelaarschap.

III. Waartoe roept ons dat bloed van onze vroegere Protestantsche geloofsgenooten, dat wij op dezen dag herdenken? Beantwoorden wij deze vraag in de laatste plaats.

Zou 't ons roepen tot wraakoefening jegens onze Roomsche medeburgers, onder wie er zeker nog velen worden gevonden die, evenzeer als menig Roomschegezinde van vóór drie eeuwen, onder anderen ook priesters zelve van de R. kerk, den beschouwden moord grootelijks afkeuren? Dat niet, M. H., dat 't minst van

alles! Gode alleen komt de wrake toe, gelijk de H. Schrift getuigt; en zal Hij 't bloed onzer geloofsge-
nooten niet wreken aan hen, die er gansch onschuldig
aan zijn, veel minder mogen wij er aan denken om
aan een tegenwoordig geslacht betaald te zetten wat een
vroeger geslacht heeft misdreven. Alle wraak, alle
vijandschap tegen de Roomschen als zoodanig zij en blijve
dus verre van een iegelijk onzer. En veeleer hebben
wij allen dit te bedenken, dat wij ook tegenover hen
de les van Gods Woord hebben te beoefenen: „hebt uwen
naaste lief als u zelveu.“ Maar ook dit moet ik u op
't gemoed drukken, en dáartoe roept ons ook 't vergoten
bloed van zooveel duizende geloofsgeuooten: weest
tegenover Rome steeds op uwe hoede! waakt mede-
Protestanten, en bidt! Want de leer der Roomsche
kerk, ook aangaande de zogenaamde ketters, is onver-
anderd dezelfde gebleven, neen, veeleer is in de laatste
jaren 't getal harer dwaal-leeringen, met name in betrek-
king tot Maria en tot den Paus, nog vermeerderd.
En de wijd geopende klove tusschen Protestantisme en
Romanisme is daardoor nog wijder, nog onoverkomelijker
geworden. En waar de leer der R. kerk dezelfde is
gebleven, en die kerk, vertegenwoordigd door hare Pausen
en conciliën, nog nooit van schaaute heeft gebleesd
over 't geen vroeger uit haar naam, en naar hare leer
is geschied; nog nooit de bloedbaden, onder de Prote-
stanten aangerigt, heeft veroordeeld; veel minder
aan 't door haar verdrukte Protestantisme vergeving
voor hare euveldeu heeft gevraagd, — waar 't alzoo
niet aan verbetering en bekeering dier kerk ligt,
dat hare praktijken in de laatste honderd jaren niet
meer zoo bloedig zijn, daar mag ook van geen de
minste toenadering van onze zijde tot de R. kerk
sprake wezen. Want wij kunnen 't u niet genoeg aan-
zeggen dat zij, als kerk, en vooral de Ultramonta-
nen en Jesuïten in haar midden, even vijandig is
tegen 't Protestantisme, als vóór drie eeuwen. Nog
evenzeer is 't haar toeleg om onze Hervormde gods-
dienst van den aardbodem te verbannen, die door haar
gehaat wordt met een doodelijken haat. En als 't haar

mogelijk was, als zij de handen vrij had, zij zou er niet voor terugschrikken, maar er nog evenzeer als vroeger, een Gode-welbehagelijk werk in vinden, om haar handen in 't Geuzen-bloed te wasschen. Wat de geest is die, óók in ons dierbaar Vaderland, Rome's slaven bezielt, dat is in den laatsten tijd, dat is ook nog op den 1^{en} April dezes jaars, op verscheidene plaatsen onzes Vaderlands gebleken. Roomsche schrijvers durven opentlijk Prins Willem van Oranje en zijn broeders in hun geschriften smadelijk door 't slijk sleuren. En de goddelooze overmoed van veel Roomschen is op onderscheidene plaatsen onzes lands, waar zij de overhand hebben, zoo groot geweest op genoemden 1^{en} April, dat zij den Protestanten 't oranje van de borst hebben gescheurd, hen hebben mishandeld, en opentlijk hebben durven roepen, en dat in een Protestantsch land, met een Protestantschen koning: „Oranje in de goot!” Waar Rome's handlangers 't kunnen, daar dringen zij, door magt van geld, waarvan vooral de kassen der Jesuïten overvloeijen, de Protestanten uit den weg, om zoo van lieverlede wederom de overhand te verkrijgen. 't „Verdeel en heersch” staat in hunne leuze, en daarom zoeken zij, waar zij kunnen, verdeling onder 't Protestantisme te weeg te brengen, om 't zoo te verzwakken, en te kunnen heerschen. Dat op onze staatscholen, in de gewone uren van onderwijs, de dierbare Bijbel een verboden boek is geworden, en de geschiedenis onzes Vaderlands moet worden voorgedragen zonder dat 't mag worden geleerd aan 't Hervormde kind dat ons Vaderland door de Hervorming groot en vrij is geworden, en wat 't dus aan die Hervorming heeft te danken, ook dat is een vrucht van den allengs grooter en grooter geworden invloed van Rome onder ons. En terwijl nu uit andere landen de Jesuïten worden verdreven uit wêlbegrepen en wijze staatkunde, vinden diezelfde lieden met hun helsche zedeleer, en hunne listige geslepenheid, in ons land vrijen toegang en inwoning. En die Jesuïten vooral zijn 't, die als een kanker zijn te schuwen, en die tegenwoordig in de R. kerk de bovendrijvende partij uitmaken, en alles in haar, van

den Paus af, tot den minsten priester, en alle huisgezinnen zoeken te beheerschen.

Daarom, M. H. denkt, o! denkt aan 't vergoten bloed van zooveel duizenden. Dat bloed roept u toe, dat bloed bezweert u: waakt tegen over Rome! Geen nauwe verbindtenissen, geen huwelijken met hare aanklevers! Uwe geloofsgenooten, zoo veel 't in uw vermogen is, vóórgestaan, al moet 't u geldelijke opofferingen kosten. Dat leert niet alleen ons wél begrepen eigenbelang, maar dat leert ook de H. Schrift! die 't uitdrukkelijk zegt: „doet wel aan alle menschen, maar voornamelijk aan de huisgenooten des geloofs.” Ziet met geen onverschillig oog Rome's toenemenden wasdom in ons vaderland aan, maar ziet dien aan met angst, want de tijden zijn voor ons vaderland waarlijk angstverwekkend. En als 't met Rome zóó voortgaat in ons land als in de laatste jaren, God weet wat lot onzen kinderen of kleinkinderen zal zijn beschoren! En juicht 't reeds over ons jammerlijk verscheurd Protestantisme, o! hoeveel te meer moeten dan allen, die op den grondslag van 't Hervomd geloof staan, al loopen over onderdeelen in de leer hunne gevoelens min of meer uit een, toch er naar staan om één te zijn in hun waken en in hun strijden tegen de heillooze magt van 't bijgeloof, en van eene hierarchie, die over alles, zelfs over onze gewetens, heerschen wil.

Roept alzoó 't vergoten bloed van onze geloofsgenooten ons tot waakzaamheid tegen over Rome, 't roept ons niet minder tot beschaamdheid des aangezigts en des harten, en tot schuldbelijdenis voor den hoogen God. Ja M. H. dat doet 't ook. Schaamrood moeten wij worden, wij moeten onze oogen niet durven opheffen naar den Hemel, van wege onze jammerlijke verbastering, van wege onze laauwheid en flauwheid, van wege onze onverschoonlijke onverschilligheid en ondankbaarheid, waarmede wij de hooge zegeningen van 't Protestantisme in de laatste tientallen van jaren hebben vergolden, en waardoor wij ze ook voor een groot deel, en voor goed, gelijk er maar al te veel vrees voor bestaat, hebben verloren. Want Rome heeft op ha ar

standpunt gelijk, dat zij, door 't weeren van Gods woord van de scholen, en door 't verminken van 's lands historie, 't Protestantsche kind onbekend wil doen blijven met de grootheid en de heldendaden der Hervorming, en met den waren weg der behoudenis. Maar wij M. H. wij Protestanten, wij hadden behooren te waken dat zulk een schande nooit over 't Protestantsche Nederland was gekomen. Wij hadden 't dierbaar kleinood, door onze Vaderen ook voor stroomen bloeds en jaren lijdens gekocht, moeten waardeeren, maar ach! ach! wij hebben 't niet gedaan, en de kroon onzes hoofds is afgevallen, en ligt in 't slijk. En benevens die groote zonde is ook onze kerk voor 't grootste deel in jammerlijk en God-onteerend ongeloof verzonken, en de Hervormde, de heerlijke Hervormde leer, bij de meesten onzer zogenaaemde geloofsgenooten onbekend of gehaat. Dat alles, ja waarlijk, moet Rome krachtig in de hand werken. En dan doen nog zoovelen mede om op allerlei wijze een afgod te maken van den onlangs gestorven Thorbecke, aan wiens toedoen voornamelijk wij een ongoddelijke schoolwet, en de toelating wederom van Bisschoppen, sedert 1853 hebben te danken. O! verre gaande verblindheid en zonde. Is dat geen hoonen van 't bloed onzer vermoorde geloofsgenooten? Moet dat bloed ons niet in 't aangezicht vliegen, en ons toeroepen; ontrouwen! ontrouwen! die gij zijt, valt voor God in 't stof, en belijdt Hem uwe snoode zonden? Ja, daartoe roept ons dat bloed, geloofsgenooten. O! laat ons dan ook naar die stemme luisteren! Laat ons dan ook schaamrood onze schuld voor den hoogen God belijden, op dat de Heere zich wende van de hittigheid Zijns toorns, die anders over ons, wanneer de mate Zijner lankmoedigheid ten boorde vol is, zal losbarsten. Want waar 't licht, door Zijne genade opgegaan, niet wordt op prijs gesteld, daar wordt 't eindelijk, in Zijne regtmatige verbolgenheid, door Hem weggenomen van den kandelaar, en de schuldigen overgegeven aan den geest der duisternis en der dwaling. Maar ook, voegt dan bij die schuldbelijdenis, ja óók de bede om vergeving in 't albetalend offerbloed van den Heere

Christus, maar tevens de bede om bekeering van die flauwheid, traagheid en onverschilligheid, die aan den hart-ader van 't Protestantisme knaagt, en ook in deze gemeente helaas! zoo veelvuldig wordt gevonden. Heeren en vrouwen zendt dan ook uwe dienstbaren, vaders en moeders zendt dan ook uwe kinderen getrouw, niet nu en dan, maar getrouw naar kerk en katechisatie. Och! zijt geen oorzaken dat welligt eenmaal — God verhoede 't, maar 't kan zijn! — hun bloed op uw hoofd neerkome, of dat zij op een andere wijze eene prooi van Rome zouden worden. Leest ook getrouw, en met de bede om 't licht des H. Geestes, in uwe huisgezinnen den Bijbel. Komt ook getrouw, met lust en liefde, tot Zijne voorhoven, waar nog zijn woord u mag worden verkondigd, en wekt hen, die in dezen duren pligt nalatig of traag en lusteloos zijn, op door uw woord en voorbeeld! Doet niet mede met hen, die al spreken zij ook schoone woorden, met de daad nogthans onze Hervormde Kerk helpen afbreken. En de God der waarheid en der genade zij in erbarming met hen, met u, met mij, met onze doodelijk kranke, maar toch nog niet gestorven Hervormde kerk, de kerk van zoo veel martelaren, bloed en tranen, om Zijns lieven Zoons, en Zijns grooten Naams wille.

A M E N.